

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

De circumstantia quis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

trario sensu: ut comparatis invicem actibus duobus moraliter bonis, quis fingat cessare rationem, in qua radicitur bonitas unius actus, nihilominus adhuc non cesset ratio fundans bonitatem alterius:

bonitas moralis hujus differt specie à bonitate priore &c.

Regula hæc habet Authorem Harnold. *lib. 2. Theolog. tract. 2. cap. 1. Controvers. 6.*

§. III.

De morali bonitate, & malitia actuum ex singulis circumstantiis.

596. **T**heologi cum S. Th. 1. 2. q. 7. art. 3. ordinariè enarrant septem hoc versu comprehensas.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

D. Th. addit octavam *circa quid* ex Aristotele 3. *Eth. cap. 1.* verùm hæc videtur comprehensa in circumstantia *quid*, aut spectat ad causam materialem, id est, ad objectum materiale, circa quod actus occupatur.

Rationem, cur tot assignentur circumstantiæ? dat D. Th. nam circumstantiæ actus moralis sunt, quæ actus substantiam non constituunt, cum tamen attingunt constituendo illum meliorem, aut deteriorem per dicta toto paragrapho præcedente, sed ejusmodi sunt enumeratæ octo: quia actus substantiam possunt tripliciter attingere: primò, ipsum actum secundum se immediatè efficiendo, ut modus, quo fit, locus, & tempus, quibus fit, & sic sunt jam tres cir-

cumstantiæ, nempe *ubi, quomodo, quando*. Secundò, aliqua efficiunt effectum actus, ut circumstantia *quid*, hæc est quarta circumstantia. Tertio, alia efficiunt actus causam, ut reliquæ quatuor; circumstantia enim *quis* spectat ad causam effectivam principalem; circumstantia *quibus auxilijs* pertinet ad causam instrumentalem; circumstantia *cur* ad causam finalem: circumstantia *circa quid* importat causam materialem, seu objectum materiale, circa quod se actio moralis exercet. Singulas per curramus.

De Circumstantia quis.

597. **H**æc circumstantia non denotat personam operantis: hæc enim spectat ad actus substantiam, cum sine agente nequeat esse, sed conditionem, seu qualitatem personæ, aut ætatem, statum, officium, votum, conjugium, cœlibatum, statum Religionis, Virginitatis, Prælati, Parochi, Sanctitatis

tatis, Fidelitatis, & infidelitatis, Sponsi, conjunctionem consanguinitatis, aut affinitatis.

Qualitas personæ quodque conducit ad majus, aut minus meritum, ut major, vel minor Sanctitas per *num. 594.* Aliquando qualitas personæ cognita auget bonitatem, aut malitiam, ibidem.

Quodque adjicit speciem novam bonitatis: ut in Parocho dispensante Sacramenta, virtutem justitiæ, virtutem Religionis in exequente opus voto promissum.

E converso qualitas personæ aliquando adfert novam speciem malitiæ, aut augmentum ejusdem; utrumque constat ex paragrapho priore: præsertim à *num. 592.*

Aliquando qualitas personæ malitiam minuit: ut in ignorante vincibiliter, ac in homine rudi; aut etiam pœnitentis tollit: ut ignorantia invincibilis.

Auget malitiam in quibusdam personis titulus officij obligantis ad suis bono exemplo præluendum; Unde publicum peccatum Prælati, Episcopi, Gubernatoris, Regis est gravius cæteris paribus, quàm alterius: imò persona publica publicè delinquens propter malum exemplum facilius contrahit novam malitiam ex circumstantia scandali, quale non ita facile sequitur ex malo exemplo privati.

Imò ratio officij quodque actum transfert in aliam speciem moralem; sic peccant contra justitiam commutativam Parochus non ministrans suis Sacramenta, custos negligens impedire damnificantes, Gubernator non corrigens scelera vergentia in damnum Reipublicæ; oppo-

siti enim actus sunt debiti ex justitia: Filius injurians parentem in justitiæ adjicit speciem impietatis, subditus Principem, aut Prælatum, peccat etiam contra virtutem observantiæ.

Circumstantia conjugij in materia venerea in actibus externis, ac internis efficacibus caulat adulterium, faciè que esse contra justitiam. An habeat hunc effectum etiam in actibus internis inefficacibus? legatur *n. 586. in fin.*

Circumstantia confessarij cum pœnitente, nisi fiat sollicitatio in confessione, aut hæc assumatur ut medium, probabilius non variat speciem *Lug. de Pœnit. D. 16. à num. 351.*

Circumstantia Virginitatis probabilius etiam non mutat speciem. *Lug. num. 218.* violatio enim claustrij virginis non opponitur specialiter, sive castitati, sive justitiæ.

Circumstantia Sponsalium, ut si sponsus aut sponsa cum alio fornicetur, probabilius addit malitiam specificam injustitiæ. Ita tenui *in tract. de Matr. num. 28. Lug. num. 178.*

Circumstantia infidelitatis, ut si peccet baptizatus cum non baptizata, videtur probabilius mutare speciem: quia videtur esse specialis turpitudine in copula cum infideli, idque colligitur ex speciali prohibitione Ecclesiæ prohibentis matrimonium cum infideli. *Lug. num. 336. Sanch. lib. 7. D. 5. n. 2.*

598. Circumstantia voti caufat, ut actus illi oppositus sit Sacrilegium contra Religionem, sive sit votum simplex, sive solenne, probabiliter non differunt specie, atque adeò probabile est eum non obligari exponere voti solennitatem. Ita sentiunt

fentiunt potiores contra multos: quorum aliqui putant speciem mutare. Secundum, alios solennitas solum notabiliter aggravat intra eandem speciem.

Circumstantia frigidi, & Eunuchi causat malitiam contra naturam: frustratur enim finis copulae, qui est generatio.

Circumstantia consanguinitatis, aut affinitatis ortæ ex copula licita causat incestum usque ad quartum gradum, ortæ verò ex copula fornicaria hanc speciem addit usque ad gradum secundum tantum inclusivè. Item cognatio legalis, aut Spirituales actiones venereas, actusque efficaces efficit incestuosos. Est autem incestus peccatum luxuria, quod committitur cum persona conjuncta.

599. Difficultas gravissima est, eaque multiplex: prima, an pro diversitate gradus consanguinitatis, aut affinitatis sit specifica diversitas incestus? secunda: an incestus inter consanguineos specie morali differt ab incestu inter affines? Tertia, an incestus inter consanguineos, aut affines specie differat ab incestu inter conjunctos legaliter, aut Spiritualmente? Quarta, an incestus contra cognationem legalem specie sit alius ab incestu contra cognationem Spiritualem ex confirmatione, aut Baptismo.

Respondeo primò, incipiendo à certioribus, & facilioribus: consanguinitatem, & affinitatem naturalem non differre specie morali à cognatione legali; at bene hanc ac illas à cognatione spirituali (quæ contrahitur ex solo Baptismo, & Confirmatione inter solas sequentes personas; baptizantem & baptizatum, patrum, vel matrinam cum ipso baptizato, hujusque

parentibus, inter parentes baptizati, & baptizantem. Idem dic respectivè de cognatione ex confirmatione) Responso hæc solvit difficultatem tertiam.

Ratio primi: quia, etsi naturalis sit radicata in jure naturali, nempe in copula, legalis autem sit inducta à lege humana Ecclesiastica; hæc tamen inductio facta est intuitu ejusdem motivi conjunctionis specialis, quæ est inter ejusmodi personas, & propter debitam reverentiam legaliter conjunctis, propter quam non minus sunt prohibita conjugia, quam inter naturaliter conjunctos, ergo cognatio naturalis, & legalis propter motivi identitatem spectant ad eandem virtutem pietatis, solumque differunt, penes magis, & minus intra eandem speciem, quatenus cognatio naturalis est major legali. Lugo de Penit. D. 16. num. 328. Tamb. lib. 2. Confess. c. 7. §. 7. nu. 49.

Porro legalis conjunctio illa sola inducit incestum, quæ dirimit matrimonium, & est nihil aliud quam personarum propinquitas ex adoptione alicujus in filium, vel filiam, vel nepem &c. proveniens: adoptio verò est extranea persona (cujus nomine intelligitur illa, quæ non originatur naturaliter ab adoptante) in filium, aut filiam legitima assumptio, estque probabilis: quod adoptio non omnis, sed sola perfecta, quæ arrogatio dicitur, quæ Principis præscripto persona extranea, quæ sui juris est, transit in potestatem, & familiam adoptantis; ut hujus, sicut alij filij legitimi in quarta bonorum parte sit hæres necessarius. Vide Fr. Canonisticum de Matr. n. 140.

Perfo-

Personæ, inter quas dirimit matrimonium, sunt adoptans, vel adoptata, adoptatus, & filij legitimi adoptantis, qui in ejus sunt potestate: uxor adoptantis, & ipse adoptatus.

Ratio secunda partis responsi primi est; quod cognatio spiritualis ducat originem ex reverentia debita Sacramento Baptismi & Confirmationis; ejus enim incuitu conjugium veritum est inter spiritualiter cognatos instar cognatorum naturaliter. Ergo cognatio naturalis & legalis à Spirituali specie differt. Sanch. lib. 7. de Matr. D. 5. num. 9. ob specificam diversitatem inter reverentiam debitam Sacramentis, & debitam carnaliter, aut legaliter junctis.

Ex prima parte Responsi primi sequitur incestum commissum inter legaliter conjunctos non differre specie ab incestu patrato inter consanguineos, ac affines naturales. Lug. cit. Ex parte verò secunda colligitur incestum consanguineorum, affiniumque naturalium, atque legalium esse specie diversum ab incestu commissio inter Spirituales cognatos. Ex his.

600. Resp. secundò, & dico ad difficultatem quartam affirmativè: cum Tamb. num. 50. optime negante incestum inter cognatos Spirituales ex Baptismo specie diversificari ab incestu inter cognatos Spirituales ex Confirmatione par enim utriq; Sacramento debetur reverentia. Idè docet non esse necesse explicare: utrum baptizans, aut confirmans peccaverit cum baptizata, vel confirmata, aut hujus matre, aut matrina &c. Quoad priorem partem concordat Lug. de Panit. D. 16. nu. 335.

R. P. Karch, Diff.

Quoad secundum, verò contradicit nu. 334. volens peccatum baptizantis, aut patrini cum baptizata specie differre à peccato baptizatis cum matrina, vel patrini cum matre baptizati. Quia peccati baptizantis cum baptizata se habet sicut peccatum Patris cum filia, è contra peccatum baptizata cum baptizante est simile peccato filia cum patre, aut filij cum matre: inter has enim personas specialis est reverentia, quam proles tenentur erga progenitores, hisque proles subiciuntur, non vicissim: quæ reverentia, ac subiectio, cum non interveniat inter baptizantem, & matrinam, matrèmq; baptizati, uti nec inter matrinam cum patre, aut patrini cum matre baptizati, sequitur horum incestum esse alium specie ab incestu inter baptizantem, & baptizantem &c. ut mox clarius patebit. Subscribo contradictioni Lugo: contra Tamb.

601. Respondeo tertio, solvòque difficultatem secundam: consanguinitatem, & affinitatem non esse circumstantias specie diversas. Ita S. Th. 2. 2. qu. 154. art. 9. ad 2. proinde incestus inter consanguineos non differt specie ab incestu inter affines; sive affinitas sit ex copula licita, seu ex matrimonio, sive ex copula illicita (affinitas in hac fundata non se extendit post Trid. ultra gradum secundum, unde, si quis factus affinis ex copula illicita habeat rem cum consanguinea in tertio gradu, copula cum ista non est incestus) ita Lug. num. 313. Idem enim motivum, seu ratio prohibendi fuit carnale commercium tam inter affines, quàm consanguineos; etsi inter hos sit turpior incestus, quàm inter affines intra eandem speciem propter

Mmm

majo-

maiolem conjunctionem. Lugo *num.* 316.

Circa difficultatem primam *num.* 599. motam est præcipua controversia inter Doctores: utrum pro diversitate graduum consanguinitatis, aut affinitatis incestus sit specie diversus.

Esse graviolem intra eandem speciem, quo est propinquior gradus, est certum, nam uti cit. D. Th. arguit in Corp. *Homo naturaliter debet quandam honorificentiam parentibus, & per consequens, alijs consanguineis, qui ex ijsdem parentibus de propinquo originem trahunt. Manifestum autem est, quod in actibus venereis maxime consistat quedam turpitudine, honorificentia Contraria.*

Virtus, quæ defert debitum honorem sanguine junctis, vocatur pietas, huic directe opponitur incestus ut talis, unde non formaliter, sed materialiter est species luxuriæ, quatenus cum luxuria in eodem actu conjungitur. Ita Vasq. 1. 2. D. 53. *num.* 20. tradens stuprum, adulterium, raptum & incestum non esse species directè contentas sub genere luxuriæ formaliter contra castitatem, sed in his omnibus reperiri unicam speciem luxuriæ infimam contra castitatem, huic tamen conjungi varias alias species contra alias virtutes: ut in adulterio, & raptu, & stupro violento contra justitiam, in incestu autem contra pietatem.

602. Prima sententia universaliter negat consanguinitatem specie differre ab affinitate, nec gradus consanguinitatis, aut affinitatis inter se, consequenter nec

incestum unius gradus specie esse diversum ab incestu alterius gradus. Ita Plerique Thomistæ apud Mastrium *Theolog. Mor. D. 11. num.* 122. Hanc opinionem ut probabilem tuctur Patritius Sporer p. 4. *Theolog. Sacram. cap. 3. num.* 609. *Tamb. num.* 48. Eandem vero ut nimis laxam reprobatur Thyrsus Gonzalez tom. 3. *Theolog. D. 49. num.* 111. cum tamen illam in terminis tradat cit. S. Th. ad 2. & communis apud Moya tom. 1. tract. 3. D. 3. cap. 2.

Secunda universaliter sustinet specie distingui omnes gradus consanguinitatis, & affinitatis tum inter se, tum à gradibus affinitatis, & cognationis legalis: proinde incestum specificari à diverso modo oppositionis, quam habent gradus cum virtute pietatis inducentis debitam reverentiam consanguineis, ac affinis. Ita Navar. Valent.

Inter has duas opiniones est notabilis pro praxi differentia.

Nam juxta primam committens incestum in quocunque gradu consanguinitatis, aut affinitatis satisfacit confitendo dicens: *commisi semel incestum.* Contra juxta secundam debet exprimeret non solum consanguinitatem, aut affinitatem, sed etiam gradum.

Tertia sententia Mastrij *num.* 127. adhæret partim primæ, partim secundæ; primæ quatenus negat unum gradum specie differre ab altero gradu intra idem genus conjunctionis, secundæ verò volens gradus consanguinitatis specie differre à gradibus affinitatis, & utrosque à gradibus cognationis legalis.

Quarta est cit. Patris Moya à *num.* 26. tria statuentis: Primum est incestum

consanguineorum esse specie alium ab incestu affinium propter diversum modum conjunctionis: consanguinei enim ab eodem stipite descendunt, non affines. Secundum est, quod incestus consanguineorum in linea recta ab incestu in linea transversali specie differat, ut incestus cum matre ab incestu cum sorore; filius enim cum matre ratione sui conjungitur, cum sorore verò ratione parentum. Tertium est, quod incestus in primo gradu lineæ rectæ sit specie distinctus ab alijs remotioribus ejusdem lineæ, quia immediata conjunctio cum primo stipite est ordinis diversi à remota, cum hæc propter illam sit. Pariformiter asserit primum gradum lineæ transversæ esse specie diversum ab alijs remotioribus ejusdem lineæ: hos tamen inter se non diversificari, consequenter non est obligatio illos exponendi in confessione, at bene primum in linea tum recta, tum transversa, quia inter cæteros gradus consanguinitatis, & affinitatis jus naturale non prohibet matrimonium, sed Ecclesiasticum ex eodem motivo debita ex pietate reverentiæ consanguineis, ac affinibus. Hæc opinio videtur esse etiam Soarij, uti mox constabit.

Soarez *tom. 4. in 3. p. D. 22. S. 3. num. 12.* docet gradus consanguinitatis probabilis non mutare speciem peccati, omnes tamen esse explicandos in confessione recte deducit ex suis principijs, juxta quæ circumstantiæ non solum mutant speciem, sed etiam notabiliter aggravantes debent detegi idque repetit *S. 4. num. 7.* simul addens esse exprimendam circumstantiam consanguinitatis, vel affinitatis saltem quoad pri-

imum gradum in linea recta, aut transversali.

603. Ego inhæreo principio Eminentissimi Cardinalis Lug. ex parte una, ex parte verò recedo ab eodem. Dico ergo generatim eos incestus inter se specie differre, proinde explicandos esse quoad lineam, & gradum, in quibus reperitur diversa specie oppositio pietatis, tales enim notabiliter habent deformitatem diversam per *num. 595.*

Virtutis pietatis fundamentum est principium generationis: istud est immediatum, ut pater, & mater respectu filij, vel filia, aut est mediatum ut avi, vel avia respectu nepotis: principium immediatum est per se tale, quale non est avus, vel avia, sed per accidens respectu nepotis, nam respectu hujus est per accidens, quod pater suus habuerit alium parentem.

Ex hac distinctione principij per se, & principij per accidens videtur legitime deduci, quod pietas respectu parentum exigat reverentiam specie diversam eisdem exhibendam à reverentia debita mediatis progenitoribus ut avo, & avia &c. Item reverentia debita parentibus, est specie diversa à debita consanguineis lineæ transversæ in primo gradu e.g. ab ea, quam debet frater sorori; frater enim non ratione sui debet honorare sororem sed propter parentes, cum frater non sit principium sororis, nec hujus Superior. Nihilominus reverentia, quam debet frater sorori, videtur specie distingui à reverentia debita alijs gradibus remotioribus lineæ ejusdem, quia parentes sunt per se principium suarum prolium, per accidens verò nepotum, ergo reverentia

est per se debita inter consanguineos gradus primi, debita verò remotioribus debetur per accidens, sed reverentia debita per se specie morali differt à debita per accidens, ex ista doctrina sequentia forma corollaria.

604. Colligitur primò: incestum in primo gradu consanguinitatis lineæ rectæ specie differre ab incestu in primo gradu consanguinitatis lineæ transversæ.

Colligitur secundò: incestum Patris cum filia esse diversæ speciei ab incestu filia cum patre, quia pater non debet reverentiam filia, at bene filia Patri, Lug. num. 314. & 318.

Colligitur tertio, incestum neptis cum avo probabilius non esse ejusdem speciei cum incestu filia cum patre contra Lug. num. 315. & 326. quia avus est principium remotum, & per accidens neptis, pater verò est principium per se filia. Non refert quod pater ob copulam cum filia fiat etiam affinis cum nepte, quia filia quoad hoc non differt specie à nepte.

Colligitur quartò, incestum in primo gradu lineæ transversæ consanguinitatis specie distingui ab incestu in gradibus remotioribus, quia respectu horum reverentia est debita per accidens, & ideo etiam in incestu cum his commissò non est necessitas exponendi gradum, at bene si contingat in primo gradu.

Colligitur quintò, incestum vitrici cum privigna, aut novercæ cum privigno specie differre ab incestu privignæ cum vitrico, & incestu privigni cum noverca, sequitur ex corollario secundo, privignus enim, & privigna debent reverentiam vitrico, & novercæ (hæc enim est

instar matris, ille instar patris) non vicissim; cujus ratio est: quòd pater, & mater per consumationem matrimonij efficiantur una caro, ergo reverentia debita patri, aut matri debetur à privigna vitrico, & à privigno novercæ, secus vicissim, in qua differentia fundatur specifica diversitas incestus per n. 603. Corollarium est Lug. n. 318.

605. Colligitur sextò: esto incestus patris cum filia, aut matris cum filio sit notabiliter gravior incestu vitrici cum privigna, aut novercæ cum privigno, probabilius tamen est esse ejusdem speciei Lug. num. 316. etsi probabilius sit, matrimonium inter vitricum, & privignam solo jure Ecclesiastico esse irritum, & contra jure naturali, secundum omnes inter patrem, & filiam per tradita in *rr. Canonist. de Matr. num. 145. junctis 151.* Ratio est: quòd jus Ecclesiasticum videns similitudinem, quam habet vitricus relate ad privignam cum patre relate ad filiam, propter eandem reverentiam, quam debet filia patri prohibent matrimonium vitrici cum privigna, sed hoc ipso incestus inter affines primi gradus lineæ rectæ, nempe inter vitricum, & privignam est ejusdem cum incestu inter consanguineos primi gradus lineæ rectæ, videlicet cum incestu inter patrem, & filiam.

Non obstat quod legislatores sint specie diversi (siquidem matrimonium inter consanguineos gradus primi lineæ rectæ ipsa natura rationalis prohibet, matrimonium verò inter affines gradus primi lineæ rectæ duntaxat Ecclesia) ut mox declarabitur.

Corol-

Corollarium istud illustrat pulchro exemplo ducto à peccato Simonia, in qua sunt quaedam Simonia de jure naturali ut venditio Sacramenti propter intrinsecam turpitudinem: alia verò sunt de jure solo Ecclesiastico: ut venditio beneficij Ecclesiastici. Etsi enim hanc jus naturale non vetet, honestum tamen est, ne vendatur propter connexionem, quam habet beneficium cum re Spirituali, nempe officio: idcirco Ecclesia propter hanc connexionem vetans venditionem beneficij, hanc ponit in eadem specie cum venditione Sacramenti. Exemplum hoc Lugo desumpsit ex Soarez tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 7. num. 13. ita loquente: *Peccatum simonia etiam, quando est contra legem positivam, est mortale ejusdem speciei cum simonia contra legem naturalem: quia preceptorum diversitas quoad causas efficientes eorum non variat speciem peccati quando in materia ejusdem rationis versantur, & eandem virtutis honestatem respiciunt, quia species tam precepti, quam virtutis ex objecto, & motivo sumitur, consequenter species vitij desumitur per recessum ab his, seu per carentiam honestatis debita, qua eadem est, etsi ex diversis preceptis debeat.*

606. Utrum sicut incestus in primo gradu consanguinitatis inter fratrem, & sororem habet specificam differentiam ab incestu in gradibus remotioribus, ita incestus inter affines primi gradus lineæ transversæ, puta, cum fratre mariti, aut sorore uxoris differat specie ab incestu cum consanguineis in gradu secundo, tertio, &c. mariti aut uxoris controversi-

tur? Ratio affirmandi est, quod incestus in primo gradu affinitatis lineæ transversæ videatur esse ejusdem speciei cum incestu inter fratrem, & sororem. Affirmat cit. Sporer num. 611. Negat verosimilius Lugo num. 319. quia incestus inter affines primi gradus non est prohibitus ex eodem motivo, ex quo inter fratrem, & sororem: hi enim cum sibi convivant ab infantia, & sociantur in omnibus, natura facit inter eos matrimonium illicitum, & secundum multos etiam invalidum. Quæ ratio non urget prohibitionem inter affines primi gradus lineæ transversæ, ergo matrimonium inter hos est veritum ex alia ratione, & ideo incestus etiam est alterius rationis.

Colligitur septimò: probabilius incestus cum uxore patris viventis specie differt ab incestu cum eadem mortuo patre non solum in eo, quod vivo patre simul sit adulterium, sed quod utendo uxore patris vivi huic specialem faciat injuriam contra pietatem, Lugo num. 322. numero sequente non agnoscens discrimen specificum inter incestum cum uxore patris ab incestu cum concubina patris viventis, quia ratio prohibendi est eadem. Similiter non est diversitas inter incestum cum sorore ex utroque parente, & incestum cum sorore ex unico, est enim impedimentum ejusdem rationis, multiplicatum tamen, si est soror ex utroque. Idcirco est gravior incestus, debetque multiplicatio exprimi in petitione dispensationis, idem num. 325.

Colligitur octavò: si duo consanguinei, aut affines, postquam sunt dispensati ad contrahendum matrimonium, copulam habeant ante contractum, non

committere incestum, quia non sunt amplius impediti ad matrimonium, est ergo simplex fornicatio, Moya *n.* 29.

Quærit Moya *num.* 30. an peccatum contra naturam ut sodomia cum consanguineis, aut affinibus habeat rationem incestus? Plures negant etiam apud Lugo *num.* 344. alij distinguunt; affirmantes de gradibus, in quibus jure naturæ est veritum matrimonium, tunc enim est eadem prohibendi ratio copulam sodomiticam, quæ prohibet non sodomiticam, seu conjugalem. Negantes verò de gradibus, in quibus de jure solo Ecclesiastico matrimonium non subsistit. Dant disparitatem: quod Ecclesia vetet solum coitus ordinarios, qui fiunt servato sexu, secùs extraordinarios. Ita Moya *num.* 31. & 32. oppositum ut verius tradit Lugo. *n.* 345.

607; Dubitatur: utrum sicut peccata carnis à circumstantia consanguinitatis, & affinitatis propter virtutem pietatis attrahunt novam speciem incestus, ita etiam reliqua peccata, aut saltem aliqua, & quæ illa.

Respondeo non omnia, sed ea duntaxat inter filios, & parentes, aliosque ascendentes, inter fratrem & sororem, maritum & uxorem (secùs inter consanguineos remotiores) inducunt specificam novam malitiam contra pietatem, quæ contrariantur jis, quæ ex virtute pietatis ejusmodi personis debentur per se aut per accidens, seu supposito aliquo accidente: sic per se filij debent parentes suos amare, honorare, seu revereri, ac eis obedire, &c. ex accidente verò visitare agros, curare, pauperes alere, captivos redimere, &c. Utrouque modo fi-

lij contrarium facientes peccant non solum contra justitiam lædendo parentum honorem, famam, contumelijs afficiendo, percutiendo, sed etiam contra pietatem. E contra parentibus furando, si eos non depauperent, peccant solum contra justitiam; furtum enim non est contra ea, quæ per se, aut per accidens debentur parentibus, Lugo *num.* 299. Navar. *in summa c.* 14. à *num.* 11. Vicissim parentes erga filios delinquant contra pietatem negligendo ea, quæ jure naturali debent præstare illis, videlicet amorem, educationem corporalem, & spiritualem.

Ut tamen parentes peccent contra pietatem prolibus debitam longè major requiritur culpa e.g. contumelia, injusta percussio, &c. propter autoritatem, quæ pollent eas corrigendi: sicut nec culpa sufficiens pro mortali erga parentes, sufficit erga fratres, aut sorores defectu potestatis unius in alterum, & tam propinqua conjunctionis. Ex hac generali resolutione Practicas de peccatis à luxuria distinctis ex circumstantia consanguinitatis illationes accipe sequentes.

608. Inferes primò: proles graviter esse reas contra amorem ex pietate parentibus debitum, si his malum grave optant, aut de eo gaudent, aut ostendunt signo externo odium, indignationem, malevolentiam duriter alloquendo, torvè aspiciendo, aliòve gestu contristando, contemnendo, subfannando, irridendo, maledicendo contumeliosis verbis afficiendo. Sporer *Tr.* 3. *in 4. Decal. c.* 5. *n.* 8.

Inferes secundò: vi debiti ex pietate amoris non solum teneri abstinere à malis

malis parentibus inferendis, sed etiam succurrere in bonis non modo in necessitate extrema, sed etiam gravi quoad spiritualia, & corporalia. Quoad spiritualia curare debent, ut Sacramentis provideantur, condant testamentum. Contra hoc peccant in pietatem graviter, si non procurent Sacramenta, impediant condi testamenta, fieri legata, Eleemosynas, aut pia in testamento ordinata non exequendo, aut sine causa justa differendo. Ita omnes cum S. Th. 2. 2. q. 122. Art. 5. Quoad corporalia in adversis casibus non succurrendo, consolando, aliaque praeibendo. De quibus dictum n. 607.

Inferes tertio: proles non sunt liberae à culpa gravi contra pietatem, si putant sibi fore dedecorosum, si suos parentes, qui sunt pauperes, & abjecti, pro talibus agnoscerent: quisque enim filius quamvis dives, ac sublimis debet jure naturae honorare parentes. Cit. Nava. (ubi etiam dicit peccari à filio, si parentem accuset criminis, extra crimen proditiionis, &c.) nisi ex justa causa sine contemptu ad grave suum vitandum incommodum in vita, honore, bonis non recognosceret, ut si parentes essent proditores, aut publico supplicio affecti. Tamb. *Lib. 5. Decal. c. 2. §. 2. num. 17.* excusans etiam à mortali, si ob erubescientiam non recognoscant, cui non abs re contradicit Sporer n. 31.

Inferes quarto: percussione, quae pater percussit injuste filium specie differre à percussione, quae filius percussit patrem, quia in hoc pater, & filius sunt pares, quod uterque peccet contra debitam sanguinis conjunctionem. At

quae pater habet auctoritatem in filium, qui idcirco debet revereri patrem, contra hanc debitam reverentiam filius peccat percutiendo, secus pater percutiens filium. Hinc parricidium differt specie à filicidio.

Item praefata injuria specie differunt ab injurijs, quibus se afficiunt conjuges, quia inter hos nulla est paternitas, aut filiatio, sed duntaxat conjunctio carnalis nata ex mutua corporum traditione, propter quam tenentur se specialiter mutuo amare. Contra hanc mutui amoris obligationem peccant se invicem injuriando: & licet viricidium sit gravius uxoricidio, attamen sunt ejusdem speciei. Ita Tamb. *Lib. 2. Confess. c. 5. num. 5. & 6.*

Omnes autem ad quartum praecceptum Decalogi observant, quod actus contra reverentiam parentibus debitam injuriosi, etsi erga alios sint leves, evadunt facile mortales, ut si filius etiam leviter percussit eos, aut solum levet brachium, aut instrumentum deliberatè ad percutiendum.

609. Inferes quinto: vicissim parentes mortaliter delinquere contra amorem ex pietate prolibus debitum, has gravi ac injusto odio prosequendo, illis mala imprecando animo, ut eveniant, non avertendo mala gravia sive corporalia, sive spiritualia, dum possunt, sine causa duriter tractando, aut dum adhuc in matris utero sunt, si pater est crudelis in praegnantem uxorem, ut si hanc exasperet, periculose percussit, &c. id enim cedit in grave damnum fetus, uti etiam mater hujus damni se facit ream, si praegnans curret, saltet, noxia bibat, aut come-

comedat, aut gravia onera portet, vel levet cum praviso periculo abortus, aut vitiandæ prolis, aut nutrices pravorum humorum, morumque conducatur.

Eadem pietas parentes obstringit ad præstanda tum corporalia, tum spiritua- lia prolibus, quoad corporalia debent præstari alimenta (horum nomine respectu matris venit solum lac *L. nec filium C. de patria potestate*, respectu patris verò victus, vestitus, habitatio, lectus, medicinæ tempore agritudinis, impensæ funeris & quidem hæc omnia non secundum necessitatem sed status qualitatem, & morem patriæ, proinde procurare debent, ut filij addiscant literas, per has intelligit Gobat *Theolog. Juridico Mor. c. 29. num. 16.* ea, quibus aliorum filij paræ conditionis erudiri solent) & sumptus necessarij, ut filij ad eum perfectionis statum perveniant, quem rationabiliter ipsi eligere possint. Hinc nobilium pauperum, & Doctorum filij sunt applicandi studijs, ut postea valeant emergere: parens autem rusticus, aut opifex non tenetur filium mittere ad Scholas, sed sufficit expendere necessaria ad statum ei competentem e. g. militarem, mæchanicum. Ita habet usus communis; videmus enim penes parentes stare, inquit Gobat *n. 17. & 18.* determinationem sui filij ad statum particularem relicta libertate filio ad statum universalem, qualis est matrimonij, & Religionis: interim optime faciunt illi, qui se accommodant filiorum inclinationi.

610. Quid si filij aliunde habeant alimenta? Respondeo onus eos alendi tunc in foro conscientie cessare, filij tamen in foro externo petere possunt æsti-

mationem alimentorum, Azor *p. 2. lib. 2. c. 4. q. 16.* dat rationem Sporer *n. 41.* ne parentes facile filios alendos relinquunt alijs, juste id statutum. Sed filius est culpabiliter à monasterio ejectus, aut in hæresim prolapsus, aut dissipavit sibi assignata pro alimentis, aut neglexit providere cum potuerit. Resp. adhuc esse alendum ita Azor *à q. 7.* Tamb. *Lib. 5. Decal. c. 3. §. 1. num. 1.* quia adhuc filius, aut filia manent talis, estque pars patriæ huic à jure naturæ commendata, ergo ali debet ex pietate: nisi dederit aliquam causam justam ex 14. in jure civili expressis pro exhæredatione, quia tunc ob ingratitudinem filius non amplius habetur pro filio, sed instar alterius proximi in necessitate adjuvandi. Idcirco juste denegantur alimenta etiam simpliciter ad vitam necessaria, uti uterque Mol. tradit apud Sanchez *Lib. 4. de Matr. D. 26. num. 1.* ipse verò probabilius obligat ad necessaria exhibenda, sequitur Tamb. *num. 8.* nam physicum esse filij nunquam deficit.

Quis in defectu Patris debet alere? Respondeo quod mater huic in obligatione succedunt progenitores paterni, post hos materni, tandem onus istud juxta ordinem naturæ, & charitatis transit in proximiores consanguineos, Tamb. *n. 1.* restringens onus hoc ad solos fratres, sorores, & patruos.

611. An onus alimentandi incumbat proles etiam illegitimas tam naturales (id est, genitas ex copula nec approbata, nec reprobata jure civili, proinde ex parentibus solutis, quorum subsequens matrimonium illas legitimat) quam spurias,

spurias, five ex copula damnata genitos, puta, incestu, adulterio, sacrilegio,

Respondeo primò de naturalibus affirmativè etiam de jure cæsareo (nisi non indigeant, etsi legitimi essent, Tamb. num. 7. Mol. mox citandus) *Mol. tr. 7. de just. D. 168. vers. sicut parentes*; imo eodem jure possunt jis donati, aut relinqui omnia parentum bona deficientibus legitimis.

Respondeo secundò etiam affirmative de spurijs: jus Cæsareum prohibet quidem justè aliquid causà mortis jis donare, aut relinquere, ne diminuatur legitimis hæreditas: si intendat etiam illis denegare alimenta juxta conditionem, & facultatem parentum, est correctum à jure canonico *C. cum haberet 7. de eo, qui duxit in Matr. in fin. Sollicitudinis ramentum tuæ intererit, ut uterque liberis suis, secundum quod eis suppetunt facultates necessaria subministrat*, Molin. *vers. cit. juncto vers. jure ramentum Canonico.*

Rectè proinde deducit Sanch. *lib. 2. Consil. 8. 3. dubit. 35. & 36.* apud Tamb. *num. 6.* patrem spurijs prolibus debere relinquere alimenta proportionata statui, filiæ dotem assignare (hæc succedit alimentis) ex bonis non solum patrimonialibus, sed etiam ex Ecclesiæ redditibus, *Mol. vers. in dotem.* Si dos excedat competentiam alimentorum ante sententiam Judicis in foro conscientie excessus est restituendus hæredibus parentum filiæ, idem *ibid. Tamb. num. 6.* Pius V. vetans præberi spurijs alimenta,

R. P. Karch, Diff.

est intelligendus, si aliunde possunt ali, ita citati Doctores.

Obligatio alendi spurios cadit etiam in Religiosos liberos bonorum administratores, non supra alios; horum filios debet mater alere, quæ sibi imputet hoc onus, cum sciverit ejusmodi parentes nec posse esse parentes, nec alere. Sporer *num. 50.* Hactenus de onere ministrandi prolibus temporalia.

612. Quoad spiritualia sunt graviter obstricti parentes instruere per se, aut alios proles in rebus ad salutem necessarijs, nempe in Mysterijs Fidei, Sacramentis præsertim necessarijs necessitate medij, ut in Baptismo, Pœnitentia & graviter præceptis: ut in Evcharistia, in Mandatis Decalogi, & quinque præceptis Ecclesiæ, Symbolo Apostolorum, in Oratione Dominica, Angelicæque saltem quoad substantiam. Obligantur præire bono exemplo, consequenter maxime cavere à Scandaloso: *Memento te* inquit Divus Hieronymus. *Epist. ad latam vos parentes magis exemplo docere filios, quam voce (& infra de filia) nihil in te, & in patre suo videat, quod si fecerit, peccet.* Demum peccantes proles debent corripere & emendare, discretè tamen: *Qui parcat virge, odit filium suum: qui autem diligit illum, constanter erudit.* Proverb. 13. *Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate eos in disciplina, & correptione Domini ad Ephes. 6.* Nemo à mortali potest excusare parentes vitia prolium corripere notabiliter negligentes, idque peccatum non solum opponi-

N n n

tur

tur charitati, sed etiam pietati, quæ est pars iustitiæ.

Adde ex Navar. *num.* 18. quod parentes incurrant mortale, si sinant filias habere amafios ad malum finem, aut adire suspecta consortia, aut cogant ad connubium, cum vellent ad Religionem transire.

Cum tutores sint quasi parentes, utpote succedentes parentibus in suo officio, notabiliter negligentes sunt in amore, & præstatione eorum, quæ parentes tenentur erga proles, peccant mortaliter; & vicissim filij pupilli notabiliter deficientes in amore, reverentia, ac obedientia erga tutores graviter delinquent juxta omnes.

De circumstantia quid, & circa quid.

613. **Q**uæres primo: quid sit circumstantia quid, & an sub ea comprehendatur circumstantia circa quid: & quid propriè per hanc intelligatur.

Respondeo ad primum: per eam non significari objectum ipsum utpote spectans ad substantiam, sed objecti conditionem, nempe materiæ quantitatem, aut qualitatem, aut effectum secundarium, seu damnum, quod prævideatur securum ex causa ponenda: huc etiam pertinet qualitas personæ circa quam opus fit, solèturque vocari circumstantia circa quid, & sic patet etiam ad secundum responso.

Respondeo ad tertium: circumstantia circa quid propriè indicat personam, circa quam peccatur; est enim ta-

lis persona quædam pars materiæ illius peccati, ut si persona percussa sit clericus, aut Laicus, aut consanguineus, illico merito continetur sub circumstantia quid, Soarez in 3. p. tom. 4. de Penit. D. 22. S. 4. num. 3.

Quæres secundo: an circumstantia circa quid quoad qualitatem personæ, cum qua peccatur, in materia luxuriæ variet speciem in omnibus casibus, in quibus circumstantia quis.

Respondeo affirmative: adverte ergo debet, an persona, cum qua quis peccat sit conjugata aut libera, aut virgo, aut sponsa alterius, aut infidelis, aut voto castitatis ligata, aut tua pœnitens, aut consanguinea, vel affinis, ac in quoto gradu lineæ rectæ, vel obliquæ.

His applicanda est doctrina *num.* 597. à Vers. Circumstantia conjugij ulque ad *num.* 607. In alijs autem materijs, si persona circa quam sit pater, aut filius, aut pupillus: peccatum, quando addatur novam speciem, relege *num.* 610. & seq. 2. unde si percussus sit clericus, est percussio sacrilega; si pater, percussio est impia &c.

614. Quæres tertio: an quantitas materiæ augeat actum moralem bonum, aut malum? Respondeo affirmative, si multum det eleemosynæ crescit notabiliter actus misericordiæ, furtum vero, si quis multum furetur, aut multum sit intemperans, aut multum noceat in fama, honore: sic enim peccat mortaliter, veniale erit, si parum circa hæc committat.

Quæres quarto: an qualitas voluntatis mutet speciem?